

Kweken van leerplezier en zelfvertrouwen

FOTO: TON VAN DEN BORN

Track 21 levert mooie resultaten. Onzekere leerlingen krijgen weer vertrouwen; kinderen die liever thuisblijven, komen nu graag naar school en leerlingen die anders misschien uitgevallen waren, blijken veel meer te leren dan hun begeleiders ooit voor mogelijk hielden.

◀ *Nick van 't Veen: "Ik kan me beter concentreren. Daardoor ga ik nu wel graag naar school"*

“**N**ick is een van de successtories van Track 21”, zegt Tienke Schermerhorn, zorgcoördinator op de vmbo-vestiging van het Clusius College in Alkmaar. Track 21, een project van APS (An van Bolhuis) en SLO (Jan Koster) in samenwerking met de AOC Raad (Wilma Bredewold) en gefinancierd door LNV, heeft gelopen van 2000 tot 2003. Behalve in Alkmaar ook in Goes (Edu-delta), Heerenveen (AOC Friesland) en

Nijmegen (Helicon Opleidingen). Doel was onderwijs te ontwerpen voor vmbo'ers waarvan verwacht werd dat ze geen diploma zouden kunnen halen. Risicoleerlingen of hoe je ze noemen wilt; leerlingen met leer- en / of gedragsproblemen. Leerlingen in elk geval, die meer dan gemiddeld zorg en aandacht nodig hebben.

Track 21 gaat niet over diplomeren, maar over kwalificeren. De Track-21-leerlingen halen geen volledig diploma vmbo-groen (met alle algemene en theoretische vakken), maar ze berei-

ken met wat extra ondersteuning wel een kwalificatie op mbo-niveau 1 of 2. De voordelen van aoc's, met vmbo en mbo onder één dak, worden daarmee benut voor speciale leertrajecten.

Kok

Nick van 't Veen (15) is nu derdejaars. Vanaf klas 1 ging het niet goed op school. “Er was adhd geconstateerd”, zegt hij. “Ik kon me niet goed concentreren en daardoor ging ik kloten. Ik

Verschenen publicaties van Track 21 in 2004

Onderdelen van de Trackgide: Didactisch concept (katern 5), Stage / beroepspraktijkvorming (katern 6) en Een duaal traject (katern 7); alledrie van An van Boshuis-Poortvliet. Intake en assessment (katern 8) (Jan Koster) en In 10 stappen over de finish (los katern), (Wilma Bredewold). Deze katernen zijn verkrijgbaar bij de AOC Raad. Daarnaast is verschenen: Zichtbaar succes (Teja van der Meer). Dit rapport is verkrijgbaar bij het APS (via Teja van der Meer).

FOTOFON VAN DEN BORN

krijg nu medicijnen, het begin van het jaar was nog wel even lastig, maar nu gaat het goed.”

De groep waarin hij zit, is veel kleiner dan vorig jaar. Er zijn acht Track-leerlingen, derde- en vierdejaars bij elkaar, terwijl er in zijn tweede klas 23 bij elkaar zaten. Er is meer aandacht, vertelt Nick. “Ik kan met iedereen goed overweg. En ik kan me beter concentreren. Daardoor ga ik nu wel graag naar school.”

De leerlingen zitten allemaal bij elkaar en doen ongeveer hetzelfde. Ze hebben vooral praktijkvakken zoals bloem, plant, dier, vap, techniek en fitness. Een beetje biologie, taalonderwijs in Engels en Duits, maar dan vooral spreekvaardigheid, en Nederlands hier en daar tussendoor. Les krijgen ze van zeven docenten; het Alkmaarse kernteam voor Track 21.

De derdejaars hebben een dag in de week stage; de vierdejaars twee dagen of meer. Nick loopt stage in een snackbar. “Ik wil kok worden,” zegt hij. Het gaat goed, want hij heeft in diezelfde gelegenheid nu zelfs een baantje voor een paar extra uren in de week gekregen. Hij wil verder op het roc in Amsterdam voor een koksopleiding.

Kwallen

In het eigen Track-lokaal schuift Nick achter een computer. Er is nog even tijd. Hij start een spelletje op. Nancy Westerveld (14) zit er al en naast haar zit Morris Bakker (15). Op zo'n dag als vandaag hebben ze bijvoorbeeld Dier. →

► **Morris en Nancy, twee Track-21-leerlingen in Alkmaar. Ze doen vooral praktijkvakken, krijgen veel aandacht en leren van concrete situaties om zich heen**

Perspectief Track 21

Het project Track 21 – de naam verwijst naar een aanpak met perspectief voor de 21e eeuw – heeft drie jaar gelopen. Doel was ontwikkelen van een speciale leerlijn voor leerlingen die in de reguliere aanpak hoogstwaarschijnlijk waren uitgevallen, naar een mbo-kwalificatie. Dat lijkt voor de leerlingen (totnogtoe totaal ruim 80) goed te lukken.

Verlenging van de projectstatus van Track 21 was volgens LNV 'niet nodig omdat de procedure en de daarbijbehorende aanpak klaar zijn en toegepast kunnen worden op de pilotscholen'. Maar er zijn nog vragen. Track is voor de scholen intensief en duur. Bovendien zijn er goede bedrijven nodig voor plaatsing van deze leerlingen.

Op elke van de vier scholen die hebben deelgenomen, is het project ingevuld op een manier die overeenstemt met de plaatselijke situatie. Het vervolg wisselt ook per school. Goes zet de Track-aanpak over naar lwt en gebruikt Track als een ontsnapping voor leerlingen die geen lwt-diploma kunnen halen, net als Heerenveen. Nijmegen is gestopt. Alleen in Alkmaar blijven Track- en lwt-leerlingen verschillende groepen. Daar krijgt het project een vervolg. Intussen gaat Track 21 door met een jaar subsidie voor APS. Informatie is te verkrijgen bij An van Bolhuis (e-mail: a.vanbolhuis@aps.nl).

De verwachting is dat er in 2004 / 2005 een nieuwe OCW-regeling van kracht wordt waarin voorwaarden voor Track-achtige maatwerktrajecten worden vastgelegd. Je moet bijvoorbeeld een mbo-erkenning hebben van het in het vmbo gevolgde opleidingstraject. Deze regeling geldt dan voor het hele onderwijs, niet alleen voor het groen onderwijs. Track 21 zou hierbij kunnen aansluiten.

Onderscheid zorgleerlingen

Leerlingen die vroeger naar lom-scholen gingen, scholen voor kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden, gaan nu naar het vmbo. Net als de vmbo-leerlingen (zeer moeilijk opvoedbare kinderen) die evenals veel gehandicapte leerlingen een zogenaamde rugzak hebben. Moeilijk lerende kinderen (mlk) zijn intellectueel niet in staat het vmbo te halen. Het praktijkonderwijs waar ze terecht komen, heeft een aparte status gekregen. Dan zijn er opdc's – opdc staat voor orthopedagogisch en didactisch centrum. Leerlingen kunnen er eventueel weer terugstromen naar het reguliere vmbo. De plaats van al deze 'zorgleerlingen' is politiek een aandachtspunt. Veel

van de expertise van het speciaal onderwijs is na fusie van scholen voor dit onderwijs in brede scholengemeenschappen verwaterd. Bovendien is er de hele rompslomp rond aanmelding, toetsing en verwijzing. Het vmbo is er niet bij gebaat, zou zich op de grote groep moeten kunnen concentreren die het daar wel goed doet.

Voor de zorgleerlingen zijn speciale trajecten een mogelijke oplossing. Zoals de leerwerktrajecten of Track 21. Het leerwerktraject is een leerroute in de basisberoepsgerichte leerweg, bedoeld voor vmbo-leerlingen die door hun leerstijl niet in staat zijn het reguliere programma te doen. Het gaat om een prak-

tijkgerichte manier van leren, zowel op school als in het bedrijfsleven, waardoor het onderwijs voor de leerling aantrekkelijk wordt. Onderwijs, meer praktijk en minder theorie, dat past bij hun specifieke mogelijkheden, capaciteiten en belangstelling. Ze kunnen zo toch een vmbo-diploma halen.

Track 21 is niet een soort leerwerktraject. Leerlingen zijn misschien vergelijkbaar, maar de doelstellingen zijn anders. Het gaat immers niet om een diploma. Track 21 zou je als een soort time-out-constructie kunnen zien. Vaak met nog meer persoonlijke aandacht.

De beesten worden verzorgd en de verblijven schoongemaakt. Laatst werkten ze aan een project met eieren op een naburige basisschool. De eieren werden er in een broedmachine geplaatst en geschouwd.

Nancy wil iets met paarden en Morris denkt aan machinist. Een vierdejaars leerling die binnenkomt, heel geïnteresseerd in het spelletje van Nick, loopt drie dagen in de week stage bij een loonwerker. Hij gaat daar ook in door.

"Ze hebben allemaal hun eigen successen behaald, alle acht", zegt Tienieke Schermerhorn even later. "Nick bijvoorbeeld. Hij zat in het reguliere onderwijs boven zijn niveau, kreeg faalangst en was gedragsmatig moeilijk. En altijd aan de chips en de cola. Maar hij is nu actief bezig. Ook sportief. Zijn eetgewoontes zijn stukken beter en hij is echt kilo's kwijtgeraakt."

Voorheen waren veel van deze leerlingen wellicht in het voortgezet speciaal onderwijs terechtgekomen, maar dat is er niet meer. Leerlingen met leer- en gedragsproblemen en de vroegere i-vbo'ers, ze komen allemaal op het vmbo en gaan daar naar leerweg-ondersteunend onderwijs (in het geval van de meeste lom-leerlingen). Of ze gaan naar praktijkonderwijs of een orthopedagogisch en didactisch centrum (mlk'ers).

Nu zijn er voor veel van hen de leerwerktrajecten (lwt's), ingevoerd tijdens de projectperiode van Track 21. "We hadden het gevoel dat we met de leerwerktrajecten werden ingehaald", zegt Rijan Bruijnooge, beleidsmede-

werker bij het Groen College Goes.

"Als dit niet was ontstaan, waren we doorgestaan met de Track-aanpak", verzekert hij.

"Maar er is wel een verschil", rede-neert Schermerhorn. "Het leerwerktraject is voor leerlingen die wel kunnen, maar niet willen. Ze krijgen les op een andere manier. En Track-leerlingen willen wel, maar kunnen niet. Plezier in leren is bij allebei nodig." Dat kan bijvoorbeeld door om je heen te kijken, concrete situaties. En dat gaat goed in Alkmaar. "Laatst zijn we naar het strand geweest en kwamen we met allemaal kwallen terug." Het wordt dan uitgebouwd: wat zijn cellen, waar bestaat zo'n beest uit, waarmee voedt het zich?"

Trots

Bruijnooge denkt niet dat je de uitkomsten op de ene school met die van een andere kunt vergelijken. "Het idee in Goes is sowieso dat leerlingen zoveel mogelijk hun eigen traject bepalen. Met Track 21 is dat nog verder uitgekristalliseerd." Ze hebben een eigen lokaal, besteden veel tijd aan beroepspraktijkvorming, werken soms in reguliere lesgroepen en worden ook geacht vrijwilligerswerk te doen. In een portfolio verzamelen ze hun resultaten.

Gemeenschappelijk op de vier scholen is in elk geval de individuele begeleiding, de praktijkgerichte aanpak en de zorg van speciaal geformeerde kernteams. Leerlingen worden aangespro-

ken op wat ze wél kunnen in plaats van wat ze niet kunnen. En er is veel aandacht voor sociale ontwikkeling. Terwijl in Nijmegen en Alkmaar tijdens het project de nadruk lag op ontwikkeling van instrumenten voor de doorlopende leerlijn (zoals volgsystemen, zorgplannen en assessment-procedures), werd in Goes en Heerenveen vooral aandacht besteed aan de ontwikkeling van een eigen pedagogisch-didactisch klimaat. 'Actief, groen, zelfstandig en in een echte omgeving', dat zijn de kernwoorden in Goes.

En in dat klimaat werken ook in Heerenveen leerlingen aan iets wat het interesseert en waarvan ze het nut van inzien. Dat kan soms ook best Nederlandse grammatica zijn. Ze verzorgen een eigen portfolio en de ervaring is dat ze daar trots op zijn en ook dat ze vertrouwen hebben gekregen in hun eigen kunnen. School is lang niet meer zo vervelend als vroeger. Leerlingen gaan anders naar zichzelf kijken, niet alleen in Heerenveen, maar ook op de andere pilotscholen. Het resultaat is best een beetje onverwacht, zegt Bruijnooge. "Leerlingen waarvan verwacht werd dat ze uit zouden vallen, zitten nu soms zelfs in het reguliere traject."

Een bijzonder resultaat van Track 21 zou volgens hem kunnen zijn dat niveau-1-opleidingen min of meer van mbo naar vmbo zijn gezakt. "Dat is een beetje buiten beeld gebleven, maar ik denk dat dit bij de credits geschreven zou kunnen worden. En ik denk dat OCW-scholen dat bij ons hebben afgekeken."

In Nijmegen worden als voordelen genoemd dat de Track-21-leerlingen niet zijn weggevallen, dat de onderwijskundige visie van docenten is verruimd, het contact met bedrijfsleven is versterkt en dat Track 21 het vangnet is voor lwt'ers. Jan de Groot, coördinator leerwerktrajecten is zeer positief over de Track-leerlingen. De meesten zijn op hun werkplek terechtgekomen, maar intussen is het project er gestopt. "We proberen de producten nu in lwt te integreren."

Werkplek

'Coachend', zo zou De Groot de aanpak van Nijmegen willen beschrijven. De ervaringen op de werkplek (in dit geval bij groenvoorziening, landschapsbeheer en in een bloemenwinkel) stonden centraal en werden ook mee naar school genomen. Het onderwijs werd daaraan gekoppeld. "De werkplek stond centraal". Op die werkplek zijn de Alkmaarse leerlingen elke woensdag. Nick is keu-

kenhulp in een snackbar. Hij helpt ook met bereiding van gerechten, slaatjes bijvoorbeeld. Morris loopt stage op de mas. Hij verricht er oppruim- en schoonmaakwerkzaamheden, onder andere in het lokaal van natuur- en scheikunde en van voeding. En Nancy is op de paardenstal in Heerhugowaard. Ze geeft er les aan kinderen, moet de stal onderhouden en verzorgt ook de paarden.

Ton van den Born